

Запитання і відповіді

1) Які є основоположні документи з військової стандартизації?

Основоположними документами з військової стандартизації є:

Закон України “Про оборону України”;

Положення про Міністерство оборони України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 № 671 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 21.07.2025 № 905);

Положення про військову стандартизації, затверджене наказом Міністерства оборони України від 24.02.2020 № 56 (зі змінами), зареєстроване в Міністерстві юстиції України 05.03.2020 за № 240/34523;

Порядок розроблення, прийняття, внесення змін, скасування, відновлення дії, оприлюднення, запровадження та застосування військових стандартів, затверджене наказом Міністерства оборони України від 24.02.2020 № 56 (зі змінами), зареєстроване в Міністерстві юстиції України 05.03.2020 за № 241/34524;

VСТ 001.001:2023(01) “Військова стандартизація. Вимоги до побудови, викладення, оформлення, позначення та змісту військових стандартів”;

VСТ 01.001.002–2020(03) “Військова стандартизація. Терміни та визначення”;

VСТ 01.001.011–2020(01) “Військова стандартизація. Правила розроблення термінологічних військових стандартів”;

VСТ 20.39:0000.001:2023(01) “Комплексна система загальних технічних вимог до озброєння та військової техніки. Система загальних технічних вимог до видів (типів) озброєння та військової техніки. Основні положення”.

2) Хто є суб’єктами військової стандартизації?

Відповідно до глави 1 розділу II Положення про військову стандартизацію, затвердженого наказом Міністерства оборони України від 24.02.2020 № 56 (зі змінами), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 05.03.2020 за № 240/34523, до суб’єктів військової стандартизації відносяться:

орган військової стандартизації (*Головне управління забезпечення супроводження життєвого циклу озброєння та військової техніки*);

Міністерство оборони України, Генеральний штаб Збройних Сил України, органи військового управління, безпосередньо їм підпорядковані, інші утворені відповідно до законів України військові формування, органи військового управління безпосередньо їм підпорядковані, центральні та інші органи виконавчої влади, правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи

спеціального призначення з правоохоронними функціями або їх структурні підрозділи;

організації з військової стандартизації;

підприємства, установи та організації всіх форм власності, які виконують роботи та надають послуги для потреб оборони;

міжвідомчі робочі групи та робочі групи з військової стандартизації.

3) Який порядок запровадження стандартів НАТО (стандартів у сфері оборони держав-членів НАТО)?

Запровадження стандартів НАТО (стандартів у сфері оборони держав-членів НАТО) здійснюється відповідно до Порядку розроблення, прийняття, внесення змін, скасування, відновлення дії, оприлюднення, запровадження та застосування військових стандартів, затвердженого наказом Міністерства оборони України від 24.02.2020 № 56 (зі змінами), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 05.03.2020 за № 241/34524, та передбачає виконання таких заходів:

визначення, за напрямками діяльності, переліків стандартів НАТО (стандартів у сфері оборони держав-членів НАТО), їх пріоритетності з урахуванням завдань, визначених стратегічними оборонними документами України, програмними документами розвитку складових сил оборони, програмами розвитку озброєння, військової та спеціальної техніки, Початковими вимогами НАТО із взаємосумісності для України, річними національними програмами під егідою Комісії Україна-НАТО тощо для опрацювання пропозицій щодо доцільності застосування відповідних положень (норм, вимог) міжнародних ВСТ у Збройних Силах України та інших складових сектору безпеки та оборони;

замовлення та отримання визначених стандартів НАТО (стандартів у сфері оборони держав-членів НАТО);

вивчення та опрацювання стандартів НАТО (стандартів у сфері оборони держав-членів НАТО), здійснення їх перекладу (за потреби), прийняття рішення щодо застосування їх положень (норм, вимог) у Збройних Силах України та інших складових сектору безпеки та оборони;

надання пропозицій національному органу стандартизації щодо прийняття як національних стандартів міжнародних та регіональних стандартів у разі наявності посилань на них у міжнародних ВСТ;

розроблення на основі стандартів НАТО (стандартів у сфері оборони держав-членів НАТО) відповідних нормативно-правових актів чи документів із військової стандартизації (внесення змін до існуючих);

застосування нормативно-правових актів чи нормативних документів, розроблених на основі положень (норм, вимог) стандартів НАТО (стандартів у сфері оборони держав-членів НАТО);

інформування Офісу НАТО зі стандартизації про розроблення на основі визначених стандартів НАТО (стандартів у сфері оборони держав-членів НАТО) відповідних нормативно-правових актів чи нормативних документів та набуття ними чинності.

4) Подання пропозицій до Програми робіт з військової стандартизації.

Пропозиції до Програми робіт з військової стандартизації оформлюють за формою приведеною у додатку 1 до Порядку розроблення, прийняття, внесення змін, скасування, відновлення дії, оприлюднення, запровадження та застосування військових стандартів, затвердженого наказом Міністерства оборони України від 24.02.2020 № 56 (зі змінами), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 05.03.2020 за № 241/34524.

Пропозиції до проекту Програми, затверджені замовниками робіт, суб'єкти військової стандартизації надають до органу військової стандартизації до 01 червня останнього року дії чинної Програми.

Зміни до Програми формуються та затверджуються органом військової стандартизації за клопотаннями замовників робіт із військової стандартизації двічі на рік після опрацювання інформації про хід виконання робіт.

Пропозиції щодо внесення змін до Програми можуть стосуватися таких аспектів:

- включення до Програми нових робіт;
- виключення робіт із Програми;
- зміна назви проекту ВСТ;
- зміна розробників та співвиконавців;
- зміна строків виконання робіт;
- зміна джерела фінансування.

Усі пропозиції щодо внесення змін до Програми, за винятком пропозицій щодо включення нових робіт, оформлюються в довільній формі та мають містити обґрунтування.

5) Звітування щодо виконання Програми робіт із військової стандартизації.

Моніторинг виконання Програми покладається на орган військової стандартизації.

Відповідальність за якість та своєчасність виконання конкретних робіт Програми несуть замовники та виконавці.

Контроль за виконанням окремих робіт Програми здійснюють замовники цих робіт, які двічі на рік (до 10 червня та 10 грудня кожного року) інформують орган військової стандартизації про стан їх проведення за формою, наведеною в додатку 4 до Порядку розроблення, прийняття, внесення змін, скасування, відновлення дії, оприлюднення, запровадження та застосування військових стандартів, затвердженого наказом Міністерства оборони України від 24.02.2020 № 56 (зі змінами), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 05.03.2020 за № 241/34524.

Орган військової стандартизації, на підставі інформації щодо проведення протягом звітного періоду робіт із військової стандартизації, отриманої з наказів органу військової стандартизації про прийняття військових стандартів та від замовників, аналізує стан виконання Програми і готує звіт щодо її виконання та подає на затвердження заступнику Міністра оборони України.

Орган військової стандартизації оприлюднює затверджений звіт про виконання Програми на офіційному вебсайті не пізніше ніж за три робочих дні з дня його затвердження.

Копії затвердженого звіту надсилаються в установленому порядку до залучених до виконання Програми складових сектору безпеки і оборони.

б) Складання технічного завдання на розроблення проєкту військового стандарту

Технічне завдання (далі — ТЗ) є основним вихідним документом, що встановлює призначеність і завдання, які необхідно досягти під час розроблення військового стандарту, зміст та строки виконання робіт.

ТЗ складають за формою, наведеною в додатку 6 до Порядку розроблення, прийняття, внесення змін, скасування, відновлення дії, оприлюднення, запровадження та застосування військових стандартів, затвердженого наказом Міністерства оборони України від 24.02.2020 № 56 (зі змінами), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 05.03.2020 за № 241/34524.

ТЗ на ВСТ, яким передбачається запровадження стандарту НАТО (стандарту у сфері оборони держав-членів НАТО), складають за формою, наведеною в додатку 7 до вищезазначеного Порядку.

ТЗ складає замовник або за його дорученням виконавець. Строк розроблення ТЗ має не перевищувати два місяці з дати оприлюднення Програми робіт із військової стандартизації (або зміни до неї).

ТЗ складають у трьох примірниках:

примірник № 1 — для замовника;

примірник № 2 — для виконавця;

примірник № 3 — для органу військової стандартизації.

У разі внесення змін до ТЗ їх складають, погоджують і затверджують за правилами, установленими для складання ТЗ.

ТЗ погоджують з органом військової стандартизації та з іншими заінтересованими суб'єктами військової стандартизації, яких визначає замовник.

ТЗ затверджує керівник замовника та не пізніше ніж за три робочі дні надсилає затвержені ТЗ виконавцю та органу військової стандартизації.

За наявності співвиконавців робіт із військової стандартизації виконавець складає для них часткове ТЗ з конкретним визначенням обсягу та строків виконання робіт. Часткове ТЗ погоджується замовником та співвиконавцем робіт із військової стандартизації і затверджується керівником виконавця.

7) Розроблення військових стандартів

Тривалість робіт із розроблення військових стандартів (далі — ВСТ) (запровадження стандартів НАТО (стандартів у сфері оборони держав-членів НАТО)) не повинна перевищувати три роки.

Типові фази розроблення проєкту ВСТ:

складання технічного завдання на розроблення проєкту ВСТ;

розроблення першої редакції проєкту ВСТ;

розроблення другої (наступної) редакції проєкту ВСТ;

розроблення остаточної редакції проєкту ВСТ;

формування справи ВСТ;

технічна перевірка справи ВСТ;

прийняття ВСТ;

реєстрація ВСТ;

видання та розповсюдження військових стандартів.

8) Прийняття військових стандартів

Прийняттю підлягають проєкти військових стандартів, які відповідають законодавству України, отримали позитивний висновок технічної перевірки справи військового стандарту відповідно до глави 7 розділу IV Порядку розроблення, прийняття, внесення змін, скасування, відновлення дії, оприлюднення, запровадження та застосування військових стандартів, затвердженого наказом Міністерства оборони України від 24.02.2020 № 56 (зі змінами), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 05.03.2020 за № 241/34524, та текст яких відредаговано відповідно до глави 8 розділу IV зазначеного Порядку.

9) Застосування військових стандартів

Військові стандарти застосовуються безпосередньо чи шляхом посилання на них в інших документах.

Військові стандарти застосовують на добровільній основі, крім випадків, якщо обов'язковість їх застосування встановлена нормативно-правовими актами.

Суб'єкт військової стандартизації інформує орган військової стандартизації про введення військового стандарту в дію для обов'язкового застосування упродовж 10 календарних днів.

10) Перевірка військових стандартів

Орган військової стандартизації (далі — ОВС) організовує та координує перевірку військового стандарту (далі — ВСТ) на відповідність законодавству України, потребам оборони держави, рівню новітніх досягнень і перспектив розвитку науки в певній сфері, які відповідають світовому рівню, вимогам стандартів НАТО (стандартів у сфері оборони держав-членів НАТО).

ВСТ перевіряють один раз на п'ять років з дати набуття ними чинності або останньої перевірки, якщо не виникає потреби перевіряти їх раніше.

ОВС відстежує терміни набуття чинності та дати останньої перевірки ВСТ, у разі спливання строку використання яких необхідно перевірити, та щороку готує щорічний план перевірки ВСТ.

ОВС затверджує щорічний план перевірки, оприлюднює його на офіційному вебсайті та доводить завдання щодо перевірки ВСТ до замовників ВСТ не пізніше 15 лютого року, протягом якого необхідно виконати перевірку.

За результатами перевірки ВСТ замовники готує та надсилає до ОВС висновок перевірки, форму якого наведено в додатку 15 до Порядку розроблення, прийняття, внесення змін, скасування, відновлення дії, оприлюднення, запровадження та застосування військових стандартів, затвердженого наказом Міністерства оборони України від 24.02.2020 № 56 (зі змінами), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 05.03.2020 за № 241/34524.

ОВС відповідно до висновку перевірки ВСТ:

видає відповідний наказ, яким скасовує ВСТ;

видає відповідний наказ, у якому зазначаються умови подальшого застосування та сфера, на яку не поширюються вимоги ВСТ;

розглядає пропозицію щодо перегляду ВСТ або розроблення зміни до ВСТ.

Результати перевірки оприлюднюються на офіційному вебсайті Міністерства оборони України.

11) Переглядання військових стандартів

Перегляд військового стандарту (далі — ВСТ) здійснюють з метою приведення його у відповідність із законодавством України, потребами оборони держави, рівнем новітніх досягнень і перспективами розвитку науки в певній сфері, які відповідають світовому рівню, вимогам міжнародних ВСТ.

Перегляд ВСТ проводять, якщо загальний обсяг змін до ВСТ перевищує 50 % загального обсягу ВСТ, або планово, за результатами перевірки ВСТ.

Роботи з перегляду ВСТ включають до Програми робіт з військової стандартизації.

Перегляд ВСТ здійснюють за правилами, установленими для розроблення проєкту ВСТ.

Відповідальним за своєчасне проведення робіт із перегляду чинного ВСТ є замовник.

12) Чим відрізняється військовий стандарт від стандарту підготовки?

Військовий стандарт – стандарт, прийнятий органом військової стандартизації, що встановлює для загального і неодноразового використання правила та настанови щодо діяльності у сфері оборони і спрямований на досягнення оптимального ступеня упорядкування у зазначеній сфері. [Закон України “Про оборону України”]

Стандарт підготовки – нормативний документ, який визначає послідовність досягнення органами військового управління (штабами, військовими частинами, підрозділами, кораблями, військовослужбовцями) оперативних (бойових, спеціальних, індивідуальних) спроможностей до виконання конкретних завдань та визначає критерії їх оцінки. Стандарти підготовки поділяються на стандарти індивідуальної (базової загальновійськової, фахової) підготовки та колективної підготовки. Стандарти підготовки є обов’язковими до застосування [наказ Міністерства оборони України від 24.02.2020 № 56 (зі змінами), зареєстрований в Міністерстві юстиції України 05.03.2020 за № 240/34523]

Ознака	Вид Військовий стандарт (ВСТ)	Стандарт підготовки (СТП)
Рівень прийняття	Орган військової стандартизації	Командир (начальник)
Обов’язковість	Добровільний	Обов’язковий

Призначеність	Для загального та багаторазового використання	Для індивідуального військовослужбовця, підрозділу (частини)
Об'єкт стандартизації	Усі види діяльності МО України та ЗС України, предмети постачання, термінологія	Індивідуальна (колективна) підготовка
Рівень розповсюдження	Сектор безпеки і оборони України	ЗС України

13) Інформаційне забезпечення з військової стандартизації

Інформаційні послуги з військової стандартизації надаються органом військової стандартизації на безоплатній основі шляхом оприлюднення каталогу військових стандартів, каталогу чинних стандартів НАТО, інших інформаційних та довідкових видань з питань стандартизації.

Офіційні тексти військових стандартів розміщуються в мережі Інтернет на захищеній сторінці інформаційного ресурсу “Електронна база військових стандартів України” (milstand.knu.ua), доступ до якої надає орган військової стандартизації. Для отримання доступу необхідно надіслати відповідний запит до Головного управління забезпечення супроводження життєвого циклу озброєння та військової техніки, надавши обґрунтування необхідності отримання доступу та інформацію про особу (осіб), яка потребує доступу (посада, повне ім'я, контактний телефон, email).

Військові стандарти не призначені для продажу. Ці стандарти розповсюджуються лише на безоплатній основі.

14) Інформаційний матеріал щодо галузевих нормативних документів

Законом України “Про стандартизацію” (далі – Закон), який набрав чинності 03.01.2015, не передбачено прийняття галузевих стандартів. У зв'язку з чим, пунктом 3 Розділу VI “Прикінцеві та перехідні положення” встановлено, що:

стандарти, кодекси усталеної практики та технічні умови, прийняті центральними органами виконавчої влади до набрання чинності цим Законом, а також галузеві стандарти (ОСТ) та прирівняні до них інші нормативні документи колишнього Союзу Радянських Соціалістичних Республік, галузеві стандарти України (ГСТУ) (далі – галузеві нормативні документи) застосовуються до їх заміни на технічні регламенти, національні стандарти, кодекси усталеної практики чи скасування в Україні, але не більш як 15 років з дня набрання чинності цим Законом;

протягом 15 років з дня набрання чинності цим Законом центральні органи виконавчої влади мають право у відповідних сферах діяльності та в межах своїх повноважень, зокрема: перевіряти, переглядати та скасовувати галузеві нормативні документи; установлювати процедури перевірки, перегляду та скасування галузевих нормативних документів; видавати і розповсюджувати галузеві нормативні документи, каталоги галузевих нормативних документів.

Крім того, пунктом 3 Розділу VI “Прикінцеві та перехідні положення” Закону встановлено, що:

інформація про скасовані галузеві нормативні документи та зміни до них оприлюднюється відповідно до процедур, установлених відповідними центральними органами виконавчої влади;

центральні органи виконавчої влади забезпечують розміщення на офіційних вебсайтах текстів галузевих нормативних документів, обов’язковість застосування яких установлена нормативно-правовими актами, з безоплатним доступом до них;

право власності на галузеві нормативні документи та видані центральними органами виконавчої влади каталоги належить державі. Від імені держави права власника на такі документи здійснюють відповідні центральні органи виконавчої влади.

Міністерство оборони України не є власником та розробником галузевих нормативних документів, утримувачем відповідних фондів таких документів, а також замовником робіт з їх розроблення або перегляду.